

การประยุกต์หลักสัปปายะ 7 พัฒนาเผยแผ่การสอนวิชาสมาธิ
เพื่อความสันติสุขของสังคม สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29
วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา

APPLICATION OF SAPPAYA 7 PRINCIPLES IN DEVELOPING
MEDITATION TEACHING EXTENSION FOR PEACE OF SOCIETY,
INSTITUTE OF MENTAL POWER, BRANCH 29,
WAT SUTTHAJINDA, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

¹วิเชียร นามการ, ²วทัณญ ภูครองนา,
³สุทิวธิย จันทรภิรมย์ และ⁴ประสิทธิ์ คำกลาง
¹Vichian Namgan, ²Watanyu Bhukrongna,
³Sutiwit junpirom and ⁴Prasit Kamklang

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahamakut Buddhist University, Thailand

¹24vichain@gmail.com

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่วิชาสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดาจังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่อวิเคราะห์หลักสัปปายะ 7 ที่เกี่ยวข้องต่อการเผยแผ่วิชาสมาธิเพื่อความสันติสุขของสังคม ผลการศึกษาพบว่าปัญหาของสังคมไทยปัจจุบัน เกิดจากปัญหาความยากจน อาชีพรายได้ไม่แน่นอน ปัญหาอาชญากรรม เกิดจากการขาดความอบอุ่นทางจิตใจ ปัญหายาเสพติด ความอยากรู้และอยากทดลองและปัญหาโรคเอดส์ ขาดความรู้ในการป้องกันโรค ซึ่งสามารถลดปัญหาสังคมได้ด้วยการเจริญสมาธิ สร้างสติและปัญญาตาม

¹ อาจารย์ ดร.,หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² อาจารย์ ดร.,หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

³ อาจารย์ ดร.,หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

⁴ อาจารย์,หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หลักธรรมในพระพุทธศาสนา จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยและคณะสนใจนำหลักสัปปายะ 7 มาเกี่ยวเนื่องต่อการเจริญภาวนาช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย สัปปายะ หมายถึง สิ่งที่สบายสภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่เหมาะสมต่อการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย มี 7 อย่าง คืออवासสัปปายะ โคจรสัปปายะ ภัตตสัปปายะ ปุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ อุตุสัปปายะและอิริยาปถสัปปายะ อันเป็นเหตุปัจจัยให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าถึงจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพานและเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่กับชุมชนและสังคมต่อไป

คำสำคัญ: หลักสัปปายะ; การสอนวิปัสสนา; สถาบันพลังจิตตานุภาพ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the Sappaya 7 principle in the scripture of Theravada Buddhism; 2) to study the guideline for meditation extension of the Institute of Mental Power, Branch 29, Wat Sutthajinda, Nakhon Ratchasima Province; and 3) to analyze the principle of Sappaya 7 in supporting meditation extension for peace of society. The findings of this research were as follows. The current Thai social problems included: poverty caused by unstable income; crimes caused by lacking warmth of mind; drugs addiction caused by eagerness to know and to try; and HIV AIDS caused by the lack of knowledge of disease prevention. These problems could be diminished by meditation, mindfulness building, and wisdom in accordance with Dhamma principles in Buddhism. The researchers were interested in introducing the Sappaya 7 principle to support the development through cultivation of meditation. Sappaya means beneficial or advantageous conditions in supporting mental development that includes 7 components including: Avasa-sappaya; Gocara-sappaya; Bhassa-sappaya; Puggala-sappaya; Bhojana-sappaya; Utu-sappaya; Iriyapatha-sappaya. These are the causes and conditions of the Dhamma practitioners to attain the ultimate goal that is enlightenment and to inherit Buddhism to sustainably exist in communities and society.

Keyword : Sappaya Principle, Meditation Teaching, Institute of Mental Power

บทนำ

สภาพสังคมไทยที่ซับซ้อนในเชิงกลหลายด้านปัจจุบันสาเหตุเกิดจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่รวดเร็วและก้าวไกลเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจของคนในสถาบันครอบครัวเป็นอย่างมาก (ปัญหาความยากจน อาชีพรายได้ไม่แน่นอน ปัญหาการหย่าร้างของครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม เกิดจากการขาดความอบอุ่นทางจิตใจ ปัญหา ยาเสพติด ที่เกิดจากความอยากรู้และอยากทดลองและปัญหาโรคเอดส์ ที่ขาดความรู้ในการป้องกันโรค กลายเป็นปัญหาระดับชาติที่จำเป็นจะต้องเร่งแก้ไข ควบคู่ไปกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี

ในทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นที่พึ่งอีกทางหนึ่งของสังคมได้พยายามนำหลักธรรมสอนของพระพุทธองค์เข้าไปประยุกต์ใช้เพื่อเกื้อกูลความสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเน้นหลัก 3 ประการ คือ ปรีชาธิ ปัญญา และปฏิภาณ โดยเฉพาะหลักปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงเน้นมากที่สุด คือการเป็นผู้นำทางวิญญาณให้แสงสว่างแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายที่ควรแก่การบรรลุมรรค ผล นิพพาน การเข้าสู่กระแสแห่งพระธรรมที่ทรงแสดงและบัญญัติไว้ ด้วยการชำระจิตใจให้สะอาดจาก ความโลภ ความโกรธและความหลง ที่เกิดจากการศึกษาในพระพุทธศาสนาไว้ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายคันถธุระ(ฝ่ายศึกษาพระไตรปิฎก) และฝ่ายวิปัสสนาธุระ (ฝ่ายเน้นการปฏิบัติ) (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส,2485:137) ได้ทรงอธิบายไว้ว่า การเรียนนิกายหนึ่งก็ดี สองนิกายก็ดี จบพระพุทธวจนะ คือพระไตรปิฎกก็ดี ตามกำลังปัญญาของตนแล้วทรงจำบอกพุทธวจนะนั้นชื่อว่า คันถธุระ การเริ่มตั้งความสิ้นไป และความเสื่อมไปในอรรถภาพ เจริญวิปัสสนาทำติดต่อเนื่องจนถึงพระอรหัตของภิกษุที่มีความประพฤติคล่องแคล่วยินดียิ่งในเสนาสนะที่สงัดชื่อว่า วิปัสสนาธุระ เมื่อพระภิกษุได้ศึกษาในสำนักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์ก็ทรงตรัสบอกพระภิกษุให้แยกย้ายกันออกไปประกาศพระสัทธรรมในที่ต่างๆ “ในเวลาต่อมาอารามต่างๆ ได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่พำนักถวายพระบรมศาสดาและหมู่พระสงฆ์สาวก มีพระเจ้าพิมพิสารเป็นผู้ถวายเวฬุวันวิหารเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา”ปัจจุบันพระสงฆ์และวัดเป็นองค์สำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพราะพระสงฆ์เป็นผู้อบรมธรรมะ จัดการศึกษาด้านปริยัติและนำพาปฏิบัติแก่ประชาชน มีส่วนใกล้ชิดกับสังคม เอื้อประโยชน์ทางธรรมอันเป็นสาธารณะสมบัติ สงเคราะห์ชุมชนและสังคม พัฒนาสาธารณูปการ มีการร่วมมือประสานการเผยแผ่ธรรมผูกสัมพันธ์กับชุมชนและสังคม พระสงฆ์จึงเป็นผู้เลือกสรรและจัดวางกำหนดปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าสัปปายะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ได้ให้ความหมายของสัปปายะไว้ว่า “สิ่งที่สบาย สภาพเอื้อ สิ่งที่เกื้อกูล สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกื้อกูล ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย”สัปปายะ จึงเป็นปัจจัย

สำคัญในการปฏิบัติธรรมและการดำรงชีวิต การเป็นอยู่ การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา ต้องอาศัยเหตุปัจจัย คือ สบายะเหล่านี้ด้วย ซึ่งสบายะที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมมีอยู่ 7 อย่าง ดังนี้ “1) อวาสสสบายะ 2) โคจรสบายะ 3) ภัสสสบายะ 4) ปุคคสสบายะ 5) โภชนสบายะ 6) อุตุสสบายะ 7) อิริยาปถสบายะ”

สภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าวข้างต้น การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขึ้นต้องดำเนินการตามความในข้อ 5 แห่งระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543 และกฎข้อกำหนดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยเน้นให้เป็นสบายะสถานตามหลักการทางพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำให้เกิดประโยชน์สันติสุขต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติสืบต่อไป

การศึกษาหลักสบายะของสถาบันพลังจิตตานุภาพสาขา 29 วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอีกแห่งหนึ่ง ที่นับว่ามีความเป็นสบายะและเกื้อกูลต่อการเผยแผ่การสอนสมาธิที่สอดคล้องกับหลักสบายะ 7 ประการ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมหรือไม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสบายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่วิชาสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29

วัดสุทธจินดาจังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อวิเคราะห์หลักสบายะ 7 ที่เกื้อกูลต่อการเผยแผ่วิชาสมาธิเพื่อความสันติสุขของสังคม ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสอนสมาธิ ครูพี่เลี้ยงผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิ ผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิ พระสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่อรรถกถา ภิกขา อนุภิกขา คัมภีร์วิสุทธิมรรคและเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักสัปตปายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เอกสารประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของสถาบันพลังจิตตานุภาพ จังหวัดนครราชสีมาและหลักสัปตปายะที่เกื้อกูลต่อการเผยแผ่วิชาสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ 29 วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อยแบบสอบถามและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อยและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การประยุกต์หลักสัปตปายะ 7 พัฒนาเผยแผ่การสอนวิชาสมาธิเพื่อความสันติสุขของสังคมสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัย ดังนี้

หลักสัปตปายะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทพระพุทธานุญาตถือว่าหลักธรรมชาติทั่วไปหรือสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคลต่อความเสื่อมความเจริญของบุคคลถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มากในทางตรงกันข้ามการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกันสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยเกื้อกูลต่อการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมเรียกว่า“สัปตปายะ”แบ่งเป็น 7 อย่าง ได้แก่ 1. อาวาสสัปตปายะ(บางแห่งเรียกเสนาสนะ) 2. โคจรสัปตปายะ (การเดินทาง) 3. ภัตตสัปตปายะ (บางแห่งเรียกธัมมัสสนะ) 4. บุคคลสัปตปายะ (บุคคล) 5. โภชนะสัปตปายะ(บางแห่งเรียกอาหาระ) 6. อุตุสัปตปายะ (บางแห่งเรียกฤดู) 7. อิริยาปถสัปตปายะ (อิริยาบถ) การประยุกต์หลักสัปตปายะ 7 ที่เกื้อกูลพัฒนาเผยแผ่การสอนวิชาสมาธิ เพื่อความสันติสุขของสังคมสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยในเชิงพรรณนาโวหาร ผลการวิจัยแยกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 หลักสัปตปายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพระพุทธานุญาตเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญาซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือปัจจัยภายใน อย่างไรก็ตามในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหลายแห่ง ได้ระบุถึงปัจจัยภายนอกที่เกื้อหนุนให้การศึกษาและปฏิบัติ

เป็นไปโดยสะดวกหลักธรรมนี้ เรียกว่าหลักสัปปายะ 7 อันเป็นกรอบหรือแนวทางหนึ่งของการหลักการในการสร้างวัดหรือพัฒนาวัด ให้เจริญในปัจจุบัน หลักสัปปายะที่เป็นไปเพื่อการบริหารจัดการวัดดีนั้นมีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา “สัปปายะ” หมายถึง มีประโยชน์ก่อให้เกิดความเจริญ เป็นธรรมที่มีอุปการะต่อการศึกษาและปฏิบัติ เป็นธรรมอันเป็นที่สบาย 7 อย่าง (พระพุฒโฆสจารย์, 2005)

กล่าวคือ เป็นภาวะสบาย สภาพเอื้อ สภาวะที่เกื้อหนุน สิ่ง สถานหรือบุคคล ซึ่งเป็นที่สบาย เหมาะกัน เกื้อกูลหรือเอื้ออำนวย โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประดับประดาประกอบรักษาสมาธิ นอกจากนี้ “สัปปายะ” ยังหมายถึงสิ่งที่สบาย สภาพเอื้อ สิ่งทีเกื้อกูล สิ่งทีเอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งทีเหมาะสมกัน อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้มีสมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย

ดังนั้น สัปปายะ คือ การสร้างสภาพเอื้อหรือเกื้อกูลต่อการประพฤติดและปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการช่วยให้การพัฒนาตนเองได้รับผลอย่างเต็มที่จนบรรลุคุณงามความดีหรือเข้าถึงมรรคผลนิพพานตามหลักทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น การสถานที่ศึกษาปฏิบัติที่ดี ควรเอื้อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับความสบายอย่างเหมาะสมต่อการปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน กล่าวคือ ความพร้อมทั้ง 7 ด้านตามหลักสัปปายะ 7 จะทำให้การจัดการวัดหรือการพัฒนาวัดมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ความพร้อมดังกล่าวประกอบด้วย

ความพร้อมทางด้านอवासสัปปายะ คือ ที่อยู่ที่พักที่อาศัยและสถานที่ทีเหมาะสมแก่การปฏิบัติ ความพร้อมทางด้านโคจรสัปปายะ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา จังหวัดนครราชสีมา เป็นสถานที่ทีเหมาะสมการโคจรไปบิณฑบาตของพระภิกษุสงฆ์สะดวกและการเดินทางของผู้เข้าเรียนหลักสูตรครูสอนวิชาสมาธิเพราะอยู่ในชุมชนเมือง สถาบันพลังจิตตานุภาพได้ประยุกต์ใช้ห้องประชุมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ในหลวง ร.9 ซึ่งเป็นห้องแอร์มีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีมีความพร้อมสามารถรองรับสมาชิกได้ถึง 200-300 รูป/คน ทางด้านภัสสะ สัปปายะ คือ การพูดคุย ผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิจะต้องมีสติ การสำรวมวาจา ตั้งใจมุ่งปฏิบัติ ไม่กล่าววาจาทีไม่เป็นประโยชน์ แม้ว่าวาจาทีเป็นประโยชน์ก็ควรพูดพอประมาณ ความพร้อมด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคคลทีสมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติ ตั้งอยู่ในหลักธรรมวินัยมีความรู้ความสามารถ มีอาจารย์ตรงตามความพร้อมด้านโภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคดีถูกใจพอใจ ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพฉันไม่ยากเกื้อกูลต่อการปฏิบัติสมาธิ เป็นทีสมควรแก่การบริโภค ความพร้อมด้าน อุตุสัปปายะ คือ สภาวะดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมทีเหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

ในอดีตการสร้างวัดในพระพุทธศาสนาเป็นคตทีสืบเนื่องกันสมัยพุทธกาล เพราะวัดเป็นสัญลักษณ์ของแรงศรัทธาและการตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา มาถึงปัจจุบันวัดได้กลายเป็นสถานที่ประพฤดิพรหมจรรย์ของพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้ใคร่ธรรม เป็น

สถานที่สำหรับประชาชนไปบำเพ็ญกุศลและได้อาศัยใช้สาธารณูปโภค เป็นดินแดนแห่งความสงบคือเป็นที่อยู่ของผู้สงบเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรม อันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ทั้งในด้านศาสนพิธีการ ให้การศึกษาการเผยแผ่ศาสนาธรรม และการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง ดังนั้น การจะให้วัดเป็นที่ตอบสนองเป้าหมายดังกล่าวได้ ต้องมีการจัดการที่สอดคล้องตามพระธรรมวินัย กล่าวคือเป็นไปตามกรอบหลักสัปปายะ กล่าวคือทั้งนี้ การสร้างวัดยังเอื้อให้เกิดศูนย์กลางของชุมชน วัดได้กลายเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน ซึ่งแน่นอนว่าการจะเป็นวัดที่ดีได้ดังกล่าวดังกล่าวจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัด การสร้างวัดเป็นการสร้างประโยชน์ ทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น เมื่อสร้างวัดต้องมีการจัดการ ดูแลรักษา และการปรับปรุงวัดให้อยู่ในสภาพที่สะอาด สว่าง สงบ สอดคล้องกับแนวทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสัปปายะ 7 จะทำให้การจัดการวัดหรือการพัฒนาวัดมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ความพร้อมดังกล่าวประกอบด้วย ความพร้อมทางด้าน อาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่ที่พักที่อาศัยและสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ ความพร้อมทางด้าน โจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นเหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาต การเดินทางของผู้เข้าเรียนหลักสูตรครูสมาธิ ไปมาสะดวก ความพร้อมทางด้าน ภัตสัปปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่เหมาะสมในระหว่าง การปฏิบัติ การสำรวจวาจา พูดน้อย ปฏิบัติมาก ไม่กล่าววาจาไม่เป็นประโยชน์กล่าว แต่วาจาที่เป็นประโยชน์ แม้ว่าวาจาที่เป็นประโยชน์ก็ควรพูดพอประมาณ ความพร้อมด้านบุคคลสัปปายะคือ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะกำลังปฏิบัติ ตั้งอยู่ในหลักธรรมวินัยมีความรู้ความสามารถมีอาจารย์งดงาม ความพร้อมด้านโภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคน้ำดื่มที่ถูกต้อง ถูกใจ ถูกกับร่างกายเกื้อกูลต่อสุขภาพ รับประทานไม่ยาก เป็นที่สมควรแก่การบริโภค ความพร้อมด้าน อุตุสัปปายะคือ สภาพแวดล้อมที่อากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติสมาธิของครูสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเนื่องจากประยุกต์ใช้หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ในหลวง ร.9 เป็นสถานที่เรียนและวัดมีฐานะเป็นวัดพระอารามหลวงชั้นตรี การเรียนการสอนหลักสูตรครูสมาธิ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2565 มีความพร้อมของสัปปายะ 7 เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีความพร้อมในหลายด้าน กล่าวคือ เป็นวัดที่ใจกลางชุมชนเมืองของจังหวัดนครราชสีมา มีการคมนาคมสะดวก เป็นสถานที่ๆ มีธรรมชาติร่มรื่น มีความสะดวกสบายในเรื่องที่อยู่อาศัยตามควรแก่สถานภาพ อาหารและยารักษาโรค มีระเบียบวิธีการ หลักสูตร ครูอาจารย์ ที่เป็นมาตรฐาน รวมทั้งมีประสบการณ์ในวิธีปฏิบัติสมาธิ มีข้อปฏิบัติงดการพูดคุยกันโดยไม่จำเป็น มีสติอยู่ในทุกอิริยาบถ ปัญหา อุปสรรค ที่ส่งผลต่อการเรียนและการปฏิบัติสมาธิ

1. ด้านสถานที่ปฏิบัติ การจัดหลักสูตรฯ ของสาขาที่ 29 วัดสุทธจินดาที่ผ่านมา ตั้งแต่รุ่น ที่ 28จนถึง รุ่นที่ 47 ได้ใช้อาคารสถานที่หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ใน หลวง ร.9 เป็นที่เรียน ซึ่งมีพื้นที่บริเวณที่กว้างขวางสวยงามสามารถรองรับผู้เข้าเรียนจำนวน มากได้ ทำให้การนั่งสมาธิและเดินจงกรม เป็นไปอย่างสะดวกและสบายๆ ไม่มีเสียงรบกวน ไม่มีสัตว์เลี้ยงเช่น แมวหรือสุนัข ไม่มีเขามารบกวนผู้ศึกษาและปฏิบัติ ซึ่งนับว่าเป็นเกื้อกูลต่อ การพัฒนาสันติภายในจิตใจได้เป็นอย่างดี

2. ด้านการเดินทาง จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า การเดินทางไม่มีปัญหา เนื่องจากเป็นพื้นที่เขตเมืองเป็นถนนคอนกรีต แต่ปัญหาที่พบคือที่จอดรถไม่เพียงพอ ทำให้ผู้ เข้าศึกษาไม่สะดวกในเรื่องสถานที่จอดรถ ต้องแก้ปัญหาด้วยวิธีการแจ้งให้ผู้เข้าเรียนไม่ต้อง นำรถยนต์มาเอง ให้ลูกหลานหรือญาติๆ มาคอยรับ-ส่งเอง

3. ด้านแนวทางการเสนอคำสอน หลักสูตรการสอนครูวิชาสมาธิมีระเบียบแบบ แผนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมตามแนวอานาปานสติปริกกรรมภาวนา“พุทโธ”หายใจเข้าภาวนาคำว่า “พุท” หายใจออกภาวนาคำว่า “โธ”ให้สติตามคู่มือปริยาบทลมหายใจที่กระทบ 3 จุด ตามลำดับคือ ปลายจมูก เคลื่อนมาที่กลางระหว่างคิ้วและเลื่อนขึ้นกลางกระหม่อมจอมขวัญ จนจิตค่อยๆ สงบไปตามลำดับเพื่อสร้างสะสมพลังจิตตามภาพ เป็นแนวทางปฏิบัติแม้ว่าจะ เป็นหลักสูตรระยะยาวนานถึง 6 เดือน มุ่งเน้นศึกษาหลักธรรมให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นด้วย การฟังเทศบรรยายธรรมจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร เวลา 45 นาที และ กล่าวคำปฏิญาณตนก่อนเข้าสู่ภาคปฏิบัติใน 2 อิริยาบถ คือ นั่งสมาธิ 30 นาที และต่อยด้วยเดิน จงกรม 30 นาที และการแผ่เมตตา ได้รับความสนใจจากผู้สมัครเข้าเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเปิด การสอนในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เวลา 09.00 น.-16.00 น.

4. ด้านบุคลากร และการสังเกตการณ์ในการจัดอบรมครูสมาธิ พบว่าบุคลากรมี ประสบการณ์และพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเรื่องอุปกรณ์การใช้สื่อเทคโนโลยีการสื่อ สารที่ สถาบันได้กำหนดไว้จำนวนจิตอาสายังมีไม่เพียงพอ ถ้าเจ้าหน้าที่ดูแลมีความจำเป็นหรือติด ธุระ ทำให้การจัดอบรมเกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ

5. ด้านอาหาร การจัดอบรมหลักสูตรครูสมาธิ สาขาที่ 29 ที่ผ่านมา ทางสถาบัน พลังจิตตามภาพจะจัดเตรียมอาหารไว้ที่ได้อาหารเรียนของโรงเรียนวัดสุทธจินดา และได้ อาศัยโรงประกอบอาหารส่วนหนึ่งของโรงเรียนในการเตรียมอาหารรองรับผู้เข้าเรียน กลิ่น อาหาร สัตว์เลี้ยง แมวหรือสุนัข ไม่มีเขามารบกวนในระหว่างรับประทานอาหารหรือส่งเสียง ดังรบกวนในขณะที่เรียนและปฏิบัติ ทำให้สถานที่จัดเตรียมอาหารถูกสุขอนามัย

6. ด้านสภาพแวดล้อม อากาศ ด้วยอาคารสถานที่ที่เป็นห้องประชุมใหญ่ติดแอร์ หากเปิดใช้ตลอดทำให้เพิ่มภาระค่าไฟฟ้าถ้าเปิดหอประชุมเรียนจะมีเสียงรบกวนดังรบกวน สมาธิของผู้เข้าเรียน เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองมีรถวิ่งผ่านไปมาตลอด

7. ด้านการกำหนดในอิริยาบถที่เหมาะสมในระหว่างอบรม เท่าที่ผู้วิจัยสังเกตการณ์ผู้เข้าเรียนเห็นว่าการนั่งสมาธิโดยเริ่มการกล่าวคำปณิญาตน ฟังเทปบรรยายธรรมพระเดชพระคุณหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร 45 นาที ภาควิปฏิบัติ นั่งสมาธิ 30 นาที เดินจงกรม 30 นาที และแผ่เมตตาสำหรับผู้เริ่มต้นก็อาจยังไม่คุ้นชิน ทำให้เกิดความอึดอัดไม่สบายกาย ปัญหาเรื่องสุขภาพกายก็ส่งผลกระทบต่อสภาวะจิตที่ไม่นิ่งขณะนั่งสมาธิ สรุปได้ว่า จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ วิเคราะห์แบบสอบถาม และการเข้าสังเกตแบบมีส่วนร่วมการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อเกื้อกูลพัฒนาหลักสูตรการสอนวิชาสมาธิ สาขาที่ 29 วัดสุทธจินดา มีทั้งที่เป็นจุดแข็งที่สนับสนุนเอื้อต่อการศึกษาปฏิบัติเพื่อพัฒนาสันติสุขภายใน กล่าวคือ การพระเดชพระคุณหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร ผู้ก่อตั้งสถาบันพลังจิตตานุภาพขึ้นกว่า 100 สาขาทั่วประเทศไทยได้ให้ความสำคัญการสอนวิชาสมาธิและปรารภณาทิจะเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้ศึกษาเรียนรู้การปฏิบัติสมาธิได้อย่างถูกต้อง จึงให้ความสนใจเอาใจใส่ผู้เข้าเรียนให้ได้รับความสบายที่เอื้อต่อศึกษาและปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า การเปิดหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ ที่มีรูปแบบและการจัดการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานจึงจูงใจให้มีผู้สนใจเข้ามาสืบศึกษาปฏิบัติที่วัดสุทธจินดา เป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันความพร้อมด้านสถานที่และสภาพแวดล้อมบางอย่างยังไม่ เอื้อต่อผู้ศึกษาปฏิบัติเท่าที่ควร เช่น สถานที่จอดรถของผู้มาเรียนไม่เพียงพอ สถานที่รับประทานอาหาร ยังขอใช้โรงประกอบอาหารบางส่วนของโรงเรียนวัดสุทธจินดาอยู่ ความพร้อมของบุคลากรจิตอาสาด้านเทคโนโลยีมีน้อย เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อเกื้อกูลพัฒนาศูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านการจัดการอาคารสถานที่ (อวาสสัปปายะ) ได้ประยุกต์ใช้ดังนี้

1) เป็นอาคารก่อสร้างมั่นคงถาวรเพื่อความสะดวกสบาย ความผ่อนคลายไม่วิตกกังวลห้องเรียนมีทั้งพัดลมและแอร์เปิดใช้ตามโอกาสและความเหมาะสม เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการฝึกสมาธิ

2) เพื่อความปลอดภัยจากสิ่งรบกวน เช่น ยุง มด แมลงและสัตว์ที่มีพิษ ทุ่งตะขาบ อันเป็นอุปสรรคต่อการฝึกสมาธิเจริญภาวนา

3) สะอาดตามหลักสุขอนามัยและกว้างขวางสามารถรองรับสมาชิกได้ 200-300 คน การสัจจกรในพื้นที่ยาวในวัด มีถนนคอนกรีตช่วยให้เดินเท้าได้สะดวก รวมถึงที่ปฏิบัติธรรมก็ไม่ไกลจากสถานที่รับประทานอาหารสมดังแนวคิดที่เผยแพร่ใน ว่าวัดเป็นสถานที่รื่นรมย์สถาน เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็นและมาเยี่ยมเยือน วัดสามารถเอื้ออำนวยให้การศึกษปฏิบัติธรรมเป็นไปได้สะดวกไม่ติดขัดและมีความเหมาะสมในการเจริญจิตภาวนา

2. ด้านการจัดการสัจจกร (โคจรสัปปายะ) ด้วยการปรับการเดินทางให้เอื้อต่อการมาศึกษาเรียนหลักสูตรการสอนครูสมาธิการเดินทางเป็นไปด้วยความสะดวกไม่มีอุปสรรค

เนื่องจากสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา ตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีสถานที่จอดรถ สะดวก ปลอดภัยต่อทรัพย์สินการสัญจรในพื้นที่ภายในวัดก็ได้รับการดูแลและจัดสรรเป็นไปได้อย่างมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในวัดมีถนนคอนกรีตไม่มีฝุ่นคลุ้งกระจาย ช่วยทำให้การสัญจรด้วยเท้าได้สะดวกเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อลดความแออัดด้านสถานที่จอดรถ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 ได้ขอความร่วมมือจากผู้มาฝึกปฏิบัติสมาธิไม่ต้องนำรถยนต์มาเอง ให้ลูกหลานหรือญาติมาบริการรับส่งแทนซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3. ด้านการจัดการด้านการพูดคุย แนวทางการสอน มีการจัดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนเพื่อพูดคุย สนทนาของครูสมาธิ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมจากการศึกษาข้อปฏิบัติที่ทางสาขาได้วางกรอบไว้สำหรับผู้ปฏิบัติ นั้น นอกจากเป็นระเบียบข้อบังคับแล้วจุดหมายหลักของการวางกติกาเหล่านี้คือ การเอื้อหรือส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ตัดความกังวลต่างๆและมุ่งเน้นปฏิบัติธรรมให้สมกับความตั้งใจมาพัฒนา ขั้นแรกเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันล่วงหน้าว่า ถ้าจะมาศึกษาสิ่งที่ต้องทำคือเรื่องของใจที่ต้องตัดการสื่อสารอันไม่เป็นประโยชน์ มามุ่งสื่อสารกับตนเอง ขั้นที่สองฟังคำสอนของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวริยงค์ ที่ให้คำชี้แนะ เพื่อสามารถนำกลับไปฝึกฝนต่อด้วยตนเอง ขั้นที่สามการปฏิบัติธรรมที่เน้นพูดคุยกันให้น้อย ปฏิบัติธรรมให้มาก การปฏิบัติธรรม ให้สอดคล้องกับการเป็นอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ สร้างความสุขให้กับครูสมาธิได้โดยมีต้องบังคับ แต่เป็นความสมัครใจของผู้ศึกษาที่มีอย่างแท้จริง

4. การจัดการด้านการอาหาร (โภชนาการ) อาหารที่พอดีของผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิได้จัดอาหารที่สมควรแก่การบริโภคในระหว่างกำลังปฏิบัติธรรม มีอาหารว่าง และเป็นระบบระเบียบ มีที่เลี้ยงคอยเอาใจใส่ดูแลอย่างดี กล่าวได้ว่าในด้านโภชนาการ กล่าวคือด้านอาหาร โดยภาพรวมแล้วมีอาหารที่เหมาะสมอย่างพอเพียง เกื้อกูลต่อสุขภาพ รับประทานไม่ยากเป็นที่สมควรแก่การบริโภค มีเวลารับประทานอย่างชัดเจน เน้นประโยชน์ เกื้อกูลต่อร่างกาย แต่ไม่ให้ติดในอาหาร

5. ด้านการจัดการด้านบุคคล (บุคคลาภ) จัดด้วยระบบเกื้อกูลกันครูสมาธิอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ ครูพี่เลี้ยง (รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องด้วยจิตอาสา) เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน การจะได้คนดีมีคุณภาพเข้ามาทำงานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การที่จะทำให้เกิดสติตั้งมั่นต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม หรือการได้รับฟังคำสั่งสอนของผู้รู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีที่เข้าใจทั้งคตโลกทั้งคตธรรมอย่างถ่องแท้ สำหรับสาขา 29 วัดสุทธจินดานั้น ผู้วิจัยเห็นว่า นอกเหนือจากสถานที่แห่งนี้เป็นศูนย์รวมของผู้ที่มีหัวใจเดียวกัน คือการมีจุดหมายเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ประกอบกับมีพระภิกษุสงฆ์พระเดชพระคุณหลวงพ่อวริยงค์ สิริธโร ที่นับว่าท่าน เป็นผู้ทรงศีล เป็นครูบาอาจารย์ เป็นผู้ปฏิบัติที่เป็นต้นแบบให้กับพุทธศาสนิกชนและชาวโลก ช่วยทำให้ผู้มาปฏิบัติเกิดความเย็นที่ได้ใกล้ชิด ฟังเทศธรรม และได้แนวทางปฏิบัติ อีกทั้งจากการสังเกตการณ์ผู้วิจัย พบว่า แม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของ สถาบันพลังจิตตานุภาพ

สาขา 29 วัดสุทธจินดา ก็ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ปฏิบัติตนในศีล ในธรรมหลายท่านเป็นจิตอาสา ที่มาจากการพัฒนาตนปฏิบัติตนเห็นผลแล้วปวารณาดมาช่วยเหลือ ผู้มาปฏิบัติได้สัมผัสสายลมที่เย็นจิตและเย็น

6. ด้านสภาพแวดล้อม (อุตุสัปปายะ) ด้วยการการปรับอุณหภูมิสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของครูสมาธิหลักการด้านสิ่งแวดล้อม คือ การจัดสภาพแวดล้อมให้สบาย ในขณะที่ปฏิบัติธรรม ทางวัดได้จัดสภาพแวดล้อมให้สบายในขณะที่ปฏิบัติธรรม เน้นการปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นและ วัดได้เน้นความสะอาด จุดทิ้งขยะก็ไม่ค่อยมีมาก เป็นไปตามหลัก 3 ส. คือ สะอาด สวย สงบ ช่วยพัฒนาและส่งเสริมผู้เข้าอบรมครูสมาธิสามารถตั้งมั่นในการปฏิบัติธรรม

7. ด้านการกำหนดอากัปกิริยา (อิริยาบถสัปปายะ) ได้กำหนดรูปแบบปฏิบัติกรรมฐาน อยู่ในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ของผู้ฝึกสมาธิมีความจำเป็นจะต้องศึกษาและเข้าใจ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอิริยาบถกับสมาธิ แต่ในขณะที่เรียน ใช้เพียงอิริยาบถนั่งและเดินจงกรม ให้เกิดความรู้สึกว่ามีความสบายกายสบายใจ ทุกอย่างขอให้มีสติในทุกอิริยาบถ เพื่อให้การปฏิบัติเกิดการต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติต่อเนื่อง จุดเด่นคือ การนั่งสมาธิบนเก้าอี้นุ่มไม่มีที่นั่งที่พื้น เดินจงกรม ใช้ได้อาคาร อาจมีเสียงรบกวนบ้างเป็นบางครั้ง การฝึกสมาธิแต่ละอิริยาบถทั้งเดินจงกรม และนั่งสมาธิ ครั้งละ 30 นาทีต่อครั้ง ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปเหมาะสมถูกต้องตามสมัยนิยม ถูกต้องตามจิตบุคคลโดยสอดคล้องเป็นไปกับหลักธรรมชาติที่หลวงพ่อกัณฑ์ตะไคว่ทางแนวทางเอาไว้คือ การกำหนดสติอยู่กับปัจจุบัน ซึ่งอิริยาบถหลักของมนุษย์ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ก็ไม่พ้นเรื่องการยืน เดินนั่งนอน ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถฝึกฝนอย่างต่อเนื่องได้เองแม้ว่าจะไม่ได้อยู่วัด มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันผู้ปฏิบัติฝึกฝน อย่างต่อเนื่องย่อมทำให้ การเข้าถึงสันติสุขภายในไม่ใช่เรื่องที่ยากอีกต่อไป และหากคนในสังคมมีสันติภายในแล้ว ย่อมจะนำพาบรรยากาศแห่งสันติสุขกลับคืนสู่ประเทศไทย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา ให้ความสำคัญการประยุกต์หลักสัปปายะ 7 เข้าไปเกื้อกูลหลักสูตรครูสมาธิเพื่อพัฒนาการสอนวิชาสมาธิ ให้ผู้เรียนสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ซึ่งสถาบันพลังจิตตานุภาพทั่วประเทศยึดถือเป็นแนวทางเดียวกัน วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมอื่นๆ สามารถนำไปเป็นต้นแบบการเรียนการสอนสมาธิให้กับบุคคล หน่วยงาน ตลอดจนชุมชนและเกิดสันติสุขของสังคม ประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 29 วัดสุทธจินดา (ธรรมยุต) ควรจัดการตามหลักสัปปายะ 7 ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นให้เป็นศูนย์รวมการปฏิบัติธรรมของผู้ศรัทธา สนใจฝึกกายและจิต

ของตนเองให้เข้าถึงความสงบสุข เนื่องวัดสุทธจินดาเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี มีหลวงพ่อใหญ่ พระสาสนโสภณ โกศล สิริธนโร ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 8 (ธรรมยุต) ท่านได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาทั้งด้านเรียนปริยัติและการปฏิบัติธรรมของภิกษุ สามเณรและฆราวาส เน้นประโยชน์การใช้งานอาคารสถานที่อย่างคุ้มค่าประหยัดเหมาะสม สามารถนำมาเป็นต้นแบบของการจัดการสาขาอื่นๆหรือวัดอื่นๆที่เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เพื่อให้ได้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- พระไตรปิฎกภาษาไทย (2539), ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มงคลชีวิต ภาค 1.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2557), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 27, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆษาจารย์, (2546), คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ: บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- _____. (2548), คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ: บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, (2536), พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 16, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- PhraMongkulthepmunee (Sod Candasaro JaisaigradA., 2016
<http://palipage.de/watam/buddhology/42-06.htm>
<http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?t=41203>
<http://www.clinicrak.com/messages/viewmessage.php?id=0366&maintype=12>
 เมษายน 2547)
https://www.matichon.co.th/education/news_397205
 จาก <https://www.organicbook.com/mind/10>